

Numera är detta historia. Specialsjukhus och vårdhem för barn är sedan länge borta.

Men läkarna fortsätter än i dag att fokusera på sökandet efter biologiska förklaringar och att bortse från miljöns betydelse. I dag riktas deras intresse mot barn med AD/HD och liknande syndrom.

Denna bok, den första som på ett både kritiskt och konstruktivt sätt beskriver AD/HD i ett nytt ljus, är angelägen för den visar att det behövs ett nytt synsätt om barnen med AD/HD ska få det stöd de så väl behöver.

AD/HD kallas för ett funktionshinder. Diagnosen AD/HD ställs med hjälp av den amerikanska diagnosmanualen DSM (Diagnostic and statistical manual of mental disorders). Barn med AD/HD kännetecknas av att de är mer aktiva, ouppmärksamma och impulsiva än andra barn. Cirka 5 procent av alla barn anges uppvisa så avvikande beteenden att de uppfyller kriterierna för diagnosen AD/HD.

I boken presenteras olika teorier om varför AD/HD uppkommer. En sådan teori är den neuropsykiatriska. Den säger att barn med AD/HD har primära biologiska förändringar i hjärnan som orsakar deras beteendevikelser. Hjärnfunktionsförändringarna anges finnas i pannloben, lillhjärnan och basala ganglierna. De beror antingen på ärftliga faktorer eller på att skador på hjärnan uppkommit under graviditeten och/eller förlossningen. Arvets bidrag sägs vara absolut viktigast och ärftlighetsfaktorn anges till åtminstone 80 procent.

En förändrad aktivitet i signalsubstansen dopamin anges vara den biokemiska orsaken till att symtomen vid AD/HD uppkommer. De läkemedel som används för att behandla AD/HD ökar och återställer därigenom aktiviteten i denna signalsubstans i hjärnan, allt enligt den neuropsykiatriska förklaringen.

I boken »AD/HD i nytt ljus« går författaren igenom det vetenskapliga stödet för det neuropsykiatriska paradigmet. Det visas till exempel att ärftlighetens bidrag inte alls är så stort som har angivits. Det finns inga enhetliga resultat som visar att någon speciell del i hjärnan verkligen är förändrad hos barn med AD/HD. Det finns inte heller ett enhetligt vetenskapligt stöd för att en förändrad omsättning i signalsubstansen dopamin orsakar AD/HD. Författaren visar också, vilket går stick i stäv med det neuropsykiatriska paradigmet, att barnets uppväxt-

miljö och psykosociala omgivning är utomordentligt viktiga för att AD/HD ska uppkomma.

Slutsatsen i boken blir att det inte är vetenskapligt hållbart att benämna AD/HD som ett »neuropsykiatriskt funktionshinder«. Begreppet bör därför inte längre användas i detta sammanhang.

Den modell som bäst kan förklara uppkomsten av AD/HD är en stress-sårbarhetsmodell. Som ett alternativt beskrivs en sådan förklaringsmodell för AD/HD i boken. Denna bok beskriver AD/HD på ett sätt som bättre stämmer med min kliniska erfarenhet än vad den neuropsykiatriska teorin gör. Jag är övertygad om att många av mina kollegor kommer att dela min uppfattning. ■

Kierkegaard light även för läkare

Konsten att leva innerligt. Existentialism för den moderna människan. 183 sidor.

Författare: Ted Harris, Ann Lagerström.

Förlag: LevNu/W&W; 2008.

ISBN 978-91-46-21918-7.

Recensent: Olle Hellström, allmänläkare, Jakobsgårdarnas vårdcentral, Borlänge. olle.hellstrom@ltdalarna.se.

Ann Lagerström, journalist och driven frilansskribent, och Ted Harris, teologie doktor och präst med djup kunskap om människan och filosofen Søren Kierkegaard, har skrivit en bok tillsammans. Lagerström presenterar Kierkegaards filosofi enkelt och lysande. För första gången kan kanske en som aldrig hört talas om Kierkegaard förstå innebörden i hans inte helt lättillgängliga texter.

Lagerström använder ibland enkla scener ur sitt privatliv för att göra filosofens svåraste passager mer lättfattliga. Kierkegaard kommer till slut fram till att meningen med livet är att just söka den. Färdig blir man per definition därför aldrig. Det gäller att inte jäkta. Arbete och privatliv kan bli ändå intres-

santare om man lär känna sig själv och handlar vägled av egna mer än av andras förväntningar.

Vi får ta del av samtal mellan Lagerström och Harris. Hon möter honom på promenad. Han lockar henne till det med sina frågor se sig själv, att använda sitt eget medvetande. Essensen i Kierkegaards innerliga sökande är att »... finna en sanning som är sanning för mig, att finna den idé som jag vill leva och dö för«. Vad är det att vara människa? Svar fann han inte i förhållande till det etablerade samhällets ytliga piruetter och den överklass han själv tillhörde. Han bröt med uppfostran, konventioner och anpassning och sökte sig med öppet sinne och nyfikenhet in i sig själv, samtalade med människor på gatan och sökte på bibliotek efter vägar att förlösa sitt eget fånglade jag. Lagerström visar oss hur.

Søren Kierkegaard kunde med sitt intensiva sökande finna tre stadier, det sinnliga, det innerliga och det andliga, som vart och ett leder vidare i tre steg. Människan utvecklar sig genom att förhålla sig självmedvetet till sin materiella omvärld och till personliga och andliga aspekter av den mänskliga helheten.

Kierkegaard är viktig också för oss läkare och kanske i synnerhet för allmänläkare. Vi möter allt ifrån människa med biomedicinskt förklarbara sjukdomstillstånd till förståeliga, livsnödvändiga personliga behov av symtomupplevelser utan koppling till sjukdom. Ingen går fri från ångest, den är ofrånkomlig. Kierkegaard menar att vi alla har hjälp av och utvecklas genom att lyssna till vår existentiella ångest. Den är en röst från vårt inre, vårt själv. Ofta »väljer« vi i stället ångestdämpande medel eller förvandlar rösten till irrationell ångest, uttryckt som till exempel fruktan, smärta, nedstämdhet, yrsel. »Det måste ju va' nå't!« Det namngivna är mer hanterbart. Verklig ångest är namnlös. Kunskap om människan som existentiell varelse kan göra oss läkare säkrare i dialogen med upplevt sjuka, drabbade, egentligen friska människor. Bara en liten del av det som finns att se kan fångas med vårt biomedicinska perspektiv på människor.

Jag föreslår att »Konsten att leva innerligt« delas ut till AT-läkare under deras vårdcentralplacering. Med sina enkla vardagliga omskrivningar av Kierkegaards svårfångade tankar kan författarna hjälpa unga läkare att läsa mer om vad det är att vara människa, att se också andra som något mer än mänskliga kroppar, att vilja bli de som vi alla in- nerst inne är, bli oss själva. ■